

Коваль Р. Р.,

доктор філософії зі спеціальності «Пожежна безпека», начальник науково-дослідного сектору дослідження та статистики пожеж науково-дослідного центру нормативно-технічного регулювання, Інститут наукових досліджень з цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

(Київська область, Україна)

Серета Д. В.,

старший науковий співробітник науково-дослідного сектору дослідження та статистики пожеж науково-дослідного центру нормативно-технічного регулювання, Інститут наукових досліджень з цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

(Київська область, Україна)

Несенюк Л. П.,

науковий співробітник науково-дослідного сектору дослідження та статистики пожеж науково-дослідного центру нормативно-технічного регулювання, Інститут наукових досліджень з цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

(Київська область, Україна)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ ПОЖЕЖ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Ефективний статистичний моніторинг пожеж у секторі безпеки та оборони є критично важливим елементом забезпечення національної безпеки України. Система обліку та аналізу пожеж дозволяє своєчасно виявляти ризики, розробляти превентивні заходи та мінімізувати матеріальні та людські втрати.

Нормативно-правове забезпечення такого моніторингу формує законодавчу основу для систематичного збору, обробки та аналізу статистичних даних про пожежі в оборонних структурах [1].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу чинної нормативно-правової бази в умовах реформування сектору безпеки та оборони України, а також потребою у вдосконаленні системи пожежного моніторингу відповідно до сучасних викликів.

Сучасні виклики державній безпеці, зумовлені війною, зростанням кількості пожеж на об'єктах критичної інфраструктури та у зоні бойових дій, вимагають створення ефективної системи статистичного моніторингу пожеж у секторі безпеки й оборони.

Наявна нормативна база України, попри її розвиненість у сфері пожежної безпеки, не забезпечує повною мірою оперативного збору, інтеграції й аналітичного використання статистичних даних у процесі управління ризиками.

В Україні нормативно регулюється статистичний моніторинг пожеж саме у секторі безпеки та оборони. Основою для всієї системи обліку пожеж в Україні є Кодекс цивільного захисту та Постанова Кабінету Міністрів № 2030 від 26 грудня 2003 року, якою затверджено «Порядок обліку пожеж та їх наслідків». Ці документи створюють єдину державну систему, мета якої — збирати достовірні дані про кожну пожежу в країні, незалежно від форми власності об'єкта [2].

Нормативно-правова база визначає багаторівневу систему моніторингу пожеж у секторі безпеки та оборони. На національному рівні координацію здійснює Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), яка забезпечує збір, узагальнення та аналіз статистичних даних про пожежі з усіх регіонів країни. Саме ДСНС формує загальні показники по країні [3].

На відомчому рівні функціонують спеціалізовані підрозділи пожежної безпеки, що здійснюють внутрішній контроль та звітність.

Однак сектор безпеки та оборони України (Збройні Сили України, Служба безпеки України, Національна гвардія України, Міністерство внутрішніх справ України тощо) функціонує за особливими правилами. Це викликано наявністю об'єктів військової та критичної інфраструктури. Тому законодавство дозволяє цим структурам створювати власні відомчі (або галузеві) системи обліку пожеж. Головна умова — такі системи мають бути узгоджені з ДСНС. Це забезпечує сумісність даних та можливість їх коректного включення до загальнодержавної статистики.

Найбільш чітко процедуру можна простежити на прикладі Міністерства оборони України. Процес обліку пожежі у військовій частині виглядає так:

1) Негайна доповідь. Командир частини зобов'язаний терміново повідомити про факт пожежі по лінії оперативного чергування.

2) Службове розслідування. За кожним випадком пожежі призначається розслідування для встановлення причин, винних осіб та точного розміру збитків.

3) Складання «Акту про пожежу». Він містить всю ключову інформацію про інцидент.

4) Відомча звітність. На основі актів формуються періодичні статистичні звіти, які подаються по вертикалі управління до відповідного структурного підрозділу Міністерства оборони, що відповідає за пожежну безпеку [4].

Ключовий аспект, що відрізняє облік пожеж у силових структурах – це режим секретності. Інформація про пожежу на стратегічному військовому об'єкті, її причини (наприклад, диверсія чи необережне поводження зі зброєю) та наслідки може становити державну таємницю.

Такі дані обліковуються за спеціальними процедурами. До загальної статистики ДСНС вони можуть потрапляти в узагальненому вигляді, без деталізації, яка могла б зашкодити національній безпеці. У відкритих звітах ДСНС відсутня інформація про пожежу в конкретному військовому арсеналі [5].

Система передбачає декілька рівнів звітності: первинний облік на рівні військової частини чи установи, узагальнення даних на рівні регіональних структур, подання консолідованої звітності до центральних органів управління. Така ієрархічна структура забезпечує повноту та достовірність статистичної інформації [6].

Важливим елементом системи є проведення службових розслідувань причин пожеж, результати яких використовуються для вдосконалення превентивних заходів та коригування системи пожежної безпеки.

Ефективність статистичного моніторингу пожеж значною мірою залежить від координації між різними органами сектору безпеки та оборони. Нормативна база передбачає механізми обміну інформацією між Міністерством оборони України, ДСНС, Службою безпеки України, Національною гвардією та іншими структурами.

Міжвідомча взаємодія забезпечує комплексний підхід до аналізу пожежної обстановки, виявлення системних проблем та розробки узгоджених заходів протидії. Обмін статистичними даними дозволяє формувати цілісну картину стану пожежної безпеки в секторі безпеки та оборони.

При аналіз чинної нормативно-правової бази виявлено декілька проблемних аспектів: 1) Неврегульованість питань міжвідомчого обміну даними між органами сектору безпеки та оборони. 2) Недостатня автоматизація процесів збору, збереження та обробки інформації — переважно використовується ручне введення масивів даних. 3) Відсутність обов'язкової інтеграції статистичних даних із системами ризик-менеджменту, що обмежує аналітичну функцію моніторингу.

4) Нечіткі правові підстави для використання відомчих даних у міжсекторальних дослідженнях.

Напрямами вдосконалення нормативно-правового забезпечення можуть бути: впровадження цифрових технологій обліку та моніторингу пожеж, розширення міжнародного співробітництва у сфері обміну статистичними даними, підвищення оперативності реагування на нові загрози.

Висновки. Нормативно-правове забезпечення статистичного моніторингу пожеж у секторі безпеки та оборони України ґрунтується на комплексній системі законодавчих та відомчих актів. Ієрархія нормативних документів – від

Конституції України до відомчих інструкцій – забезпечує правове регулювання всіх аспектів пожежного моніторингу.

Актуальність статистичних даних підтверджується інформацією ДСНС України про тисячі зареєстрованих пожеж щорічно, що свідчить про ефективність системи моніторингу. Водночас існують резерви для вдосконалення нормативної бази, зокрема через її систематизацію та адаптацію до сучасних викликів.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на аналіз практичного застосування нормативних актів, оцінку ефективності системи пожежного статистичного моніторингу, цифровізацію обробки масивів даних та розробку пропозицій щодо її оптимізації в умовах трансформації сектору безпеки та оборони України.

Список використаних джерел:

1. Коваль Р.Р. Застосування комплексної експертно-статистичної моделі оцінювання пожежного ризику для об'єктів критичної інфраструктури. // *Підсумкова науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених* : тези доповідей (м. Харків, 28 травня 2025]). Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2025. С. 31–36.

2. Климась Р.В., Коршикова Т.О., Матвійчук Д.Я., Монастирецький С.Є., Несенюк Л.П., Одинець А.В., Пікрасов М.М., Серeda Д.В., Шрамко Л.А. *Посібник з обліку пожеж та їх наслідків: науково-практичне видання* — Київ: Інститут державного управління і наукових досліджень з цивільного захисту; ТОВ «ІММ «Фраксім», 2020. — 136 с.

3. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

4. Про затвердження Положення про пожежну безпеку в системі Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України від 29.09.2014 № 685. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1537-14>

5. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>

6. Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків: постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2003 № 2030. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2030-2003-п>

7. Про затвердження Змін до Положення про пожежну безпеку в системі Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України від 04.06.2024 № 364. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0917-24>